економік, які визнали науку й освіту за вирішальний фактор свого зростання.

Список використаних джерел

1. Тоффлер Э. Третья волна. – М. : АСТ, 1999. – 784 с.
2. Lyotard J.–F. La condition postmoderne: Rapport sur le savoir. – P.: PUF, 1979. – 109 p.
3. Toffler A. The Adaptive Corporation. – Aldershot: Gower, 1985. – 194 p.

References

1. Toffler Je. Tret'ja volna. – M. : AST, 1999. – 784 s.
2. Lyotard J.–F. La condition postmoderne: Rapport sur le savoir. – P.: PUF, 1979. – 109 p.
3. Toffler A. The Adaptive Corporation. – Aldershot: Gower, 1985. – 194 p.

Bak M., *Ph.D. (Poland), gileya.org.ua@gmail.com*

Information of education as a subject of philosophical and pedagogical discourse

Analyzes the model and directions of modernization of education in the context of its information; the author focuses on the concepts of native and foreign scientists; emphasizes that comparison realities of postindustrial society in the form of education and philosophical concepts of postmodernism shows the relationship, the adequacy between the development of information technology and the emergence of postmodern philosophy and education; two iconic status for the postmodern era phenomena – information society and postmodernism can be defined as synergy, gives resonance in all the spheres of culture, including education.

Keywords: *people, education, culture, information, modernization.*

Бак М., *кандидат педагогических наук (Польша), gileya.org.ua@gmail.com*

Информатизация образования как предмет философско–педагогического дискурса

Анализируются модели и направления модернизации образования в контексте ее информатизации; автор сосредоточивает внимание на концепциях западных и отечественных ученых; подчеркивается, что сопоставление реалий постиндустриального общества в форме образования и философских концепций постмодернизма проявляет взаимосвязь, адекватность между развитием информационных технологий и становлением постмодернистского мировоззрения и образования; состояние двух знаковых для постсовременной эпохи феноменов – информатизации общества и постмодернизма можно определить как синергетическое взаимодействие, дает резонанс во всех сферах культуры, в том числе и образования.

Ключевые слова: *человек, образование, культура, информатизация, модернизация.*

* * *

УДК 378.09:37(4)

Ковальчук Н. Д.
доктор філософських наук, професор кафедри філософії, Київський університет ім. Бориса Грінченка (Україна, Київ), natalia.kovalczuk@gmail.com

ЄВРОПЕЙСЬКА ОСВІТА КИЄВО–МОГИЛЯНСЬКОЇ АКАДЕМІЇ В КОНТЕКСТІ МЕТАІСТОРІЇ

Розглядається духовна і освітня діяльність Києво–Могилянської академії в контексті метаісторії крізь призму основних архетипів української культури: архетип слова, архетип етичної цінності вільної особистості, архетип софійності та архетип серця. Архетип слова виступає наскрізною і символічною структурою для всіх періодів української історії і набуває іпостасі меча духовного в контексті культурної та просвітницької діяльності Києво–Могилянської академії. Архетип етичної цінності вільної особистості проявився як в організаційних засадах існування самої академії так і у вихованні студентів у дусі свободи та вільності. Архетип софійності був втілений не тільки в академічних розробках професорів Києво–Молилянської академії, але і став взірцем усього духовного шляху філософа Г.Сковороди. У духовній та просвітницькій діяльності Києво–Могилянській академії займає філософія серця з ідеєю внутрішньої людини, яскравим прикладом якої став Г.Сковорода.

Ключові слова: *архетип української культури, архетип етичної цінності вільної особистості, архетип серця, архетип слова, архетип софійності, Києво–Могилянська академія, метаісторія.*

Відродження України та її історичної місії у світі пов'язане, передусім, з вирішенням однієї з основних проблем а саме реформування системи освіти та підвищення її якості до найкращих зразків світової та європейської освіти. Крім того, як свідчить історія, вихід з кризи будь якої нації в будь–який час висуває на перше місце чинник культурі та освіти. Тому такого фундаментального значення набуває культурний проект майбутньотворення України, в якому освіта високого ґатунку постає як складова української національної ідеї. Реформа в галузі освіти як шлях до національного відродження України потребує врахування не тільки освітняного досвіду у світовому контексті, а й залучення духовних традицій свого народу. Тому у цьому контексті духовний та освітня ний досвід Києво–Могилянської академії, як видатного центру українського просвітництва визнаного у провідних навчальних Європи в добу українського бароко має для нас велике значення. Цими обставинами і визначається актуальність зазначеної теми.

Києво–Могилянська академія розглядається в соціокультурному та освітньому аспектах у праці І.Драча; С.Кримського; М.Поповича "Григорій Сковорода". В.М. Нічик написала цикл робіт присвячених різним аспектам діяльності Києво–Могилянської академії. Історичний нарис розвитку Києво–Могилянської присвячені дослідження Хижняк З.І. В.С. Горський в "Історія української філософії" аналізує роль Києво–Могилянської в контексті історії української філософської думки. Але на нашу думку надзвичайно важливим і актуальним є дослідження Києво–Могилянської академії як центру духовності та високої освіти в контексті метаісторії. Метаісторія, тобто розглядання історії у вимірах вічності у проекції по відношенню до Києво–Могилянської академії дає нам можливість розглянути такі досягнення цього навчального закладу, які відходять з під влади часу і розглядаються в контексті архетипів української культури як наскрізних інваріантних структур.

Мета цієї статті полягає в тому, щоб розглянути культурну та освітняну діяльність Києво–Могилянської академії в контексті архетипів української культури. Для вирішення цієї мети необхідно розв'язати наступні завдання:по–перше, показати яким чином архетип слова випливав на виконання високої місії Києво–Могилянської академії; по–друге, розглянути як архетип етичної цінності вільної особистості проявлявся в організаційній та навчальній діяльності Києво–Могилянської академії; по–третє, показати проекцію архетипу софійності на культурно–просвітницьку діяльність Києво–Могилянської академій; по–четверте, розкрити зміст архетипу серцяв контексті філософської концепції Г.Сковороди.

Одним із найважливіших архетипів української культури є архетип слова,який виступає наскрізною і символічною структуро для всіх періодів української історії. У контексті культурної та просвітницької діяльності Києво–Могилянської академії архетип слова набуває іпостасі меча духовного. Автор відомих книг–проповідей "Меч духовний" та "Слова труб проповідних" Лазар Баранович стверджував більшу ефективність меча духовного порівняно з козацькою шаблюкою. А Феофан Прокопович у своїх лекціях проголошував: "Стріли, мечі, тарани та інші види зброї можуть мати владу над тілом, можуть підірвати мури,

але не можуть подолати загартованого духу. Отже, якою повинна бути та сила, котрій міг би підпорядкуватися дух?Напевно такою силою є красномовство – сила слова" [1, с. 108]. Г.Сковорода в листі до М.Ковалинського писав: "О якби у мене тоді був порадник! О книги найкращі порадники! Найвірніші друзі!" [2, с. 247]. Так само префект академії М.Козачинський стверджував, що слово – це зброя, завдяки якій вона може вступати в боротьбу з усім світом.

Доба українського бароко, яка, за визначенням Д.Чижевського, є однією з найважливіших епох у розвитку української культури, співпала з розвитком Просвітництва в Україні. Просвітництво в Україні було започатковане, передусім, духовною діяльністю українських братств, та їх освітніх центрів. У Гетьманщині роль такого центру виконувала Києво–Могилянська академія, як культурний проект майбутньотворення України, який заклав П.Могила а потім розроблявся Ф.Прокоповичем, М.Смотрицьким, С.Косовим, Г.Саковичем, К.Транквіліоном Ставровецьким.

Висока місія та роль Києво–Могилянської академії як фортеці української духовності та європейської освіти ґрунтувалися передусім на започаткуванні європейських програм освіти, залучення латинської вченості, та синтезі західноєвропейських та східнослов'янських культур.

Високе значення Києво–Могилянської освіти для розвитку національної освіти базувалася, на організаційних засадах існування самої академії, в яких знайшов свій прояв архетип етичної цінності вільної особистості. Академіябула світським навчальним закладом, до якої могли вступити люди всіх станів незалежно від віку. Цікавий приклад, який свідчить про це, знаходимо в інструкції, написаній Р.Заборовським, у першому його пункті: "До академії може прийматися для набування знань кожна вільна людина всякого звання й стану, звідкіля б вона не прийшла, аби визнавала східну християнську віру й мала здібності до навчання"[3, с. 102–103].

Вчилися студенти Києво–Могилянської академії всяк на свій кошт і скільки хто забажає: "Яко вільні люди до шкіл Київських вільно приймаються і, скільки хто захоче, вчаться. Також вільно, хто куди захоче, в яке звання відлучаються. І завжди з часом прибувають, а з часом відбувають учні"[4, с. 36]. Цікаво, що той же Р.Заборовський запровадив чіткіший внутрішній порядок в академії і видав інструкцію під назвою "Закони Києво–Могилянської академії". Головна мета навчання пов'язана з розвитком вільної особистості студентів Києво–Могилянської академії, створенням атмосфери розкутості, яка б сприяла усвідомленню своєї цінності і гідності. В одному з двадцяти двох її пунктів особливо наголошується на користі публічних диспутів, які не тільки сприяють засвоєнню знань, а й готують майбутніх громадян. Студенти на диспутах могли критикувати лекції за попередній тиждень. Так виявлялися активніші і кмітливіші викладачі.

Р.Заборовський піклувався про незалежність академії, захищав її вихованців від утисків київських війтів і магістрату. На прохання керівників закладу 1694 та 1701 років академія отримала царські грамоти з підтвердженням права на власний суд і незалежність від магістрату.

Києво–Могилянська академія вже з самого початку свого існування була названа Гедеоном Смоленським, Афінами, адже професори а потім вихованці академії органічно поєднували проповідь християнської мудрості з пропагандою науки та культом книги як джерела духовності і просвіти. Це було пов'язано з розв'язанням у стінах Києво–Могилянської академії діалогу двох ідейних напрямів, що йдуть із античних та біблійних часів.

У стародавній античності Сократ першим сформулював ідею просвітництва, сутність якої полягає в тому, що основою моралі є знання. Людина робить аморальні вчинки та грішить внаслідок відсутності знань. Сократ проголошував: дайте людям знання і вони переборють всі моральні хиби. Інша концепція виникає у християнській моралі. Біблія підкреслює, що мораль залежить не від освіченості чи знань, а від доброї волі людини на шляху добра у боротьбі зі злом. Впродовж віків ці дві тенденції боролися одна з одною. І ось у Києво–Могилянській академії було створено поняття духовного розуму, який поєднує знання та віру. Тому, як писав у XVII ст. київський митрополит Ісая Копинський:"Розум вищий за віру, бо веде до неї". Хвала цьому духовному (моральному) розуму, яке знаменує не тільки проголошення істин, але і життя в них втілюється, стає альфою і омегою не тільки просвітницької діяльності Києво–Могилянської академії, але й дороговказом життя для її вихованців. Таким чином духовний розум постає як знання сполучені з мудрістю як об'єднання інтелекту та моралі, що виступає проекцією архетипу софійності.

Архетип софійності був втілений не тільки в академічних розробках професорів Києво–Могилянської академії. На приладі житті Сковороди ми бачимо як він стає взірцем усього духовного шляху філософа.

За часів навчання в Київській академії Григорію Сковороді довелося ділити долю "нищенськоїбратії", бо його сім'я до заможних не належала, і він повинен був про себе подбати. Тому Сковорода–студент змушений був приєднатися до "блукань"мандрівних студентів і дяків. Але потім мандрівка на все життя стає способом його існування, розриву з матеріальним благополуччям, з "тихим містечком", де від людини вимагалися послушництво і покірність як плата за достаток. Таку ціну він відмовився сплачувати у Царському палаціцариці Єлизавети, Переяславському та Харківському колегіумах, у родовитого дідича Степана Томари.

Мандрівництво стало для філософа не вимушеним, як у більшостівипадків було з мандрівними дяками, а свідомим кроком, що давало можливість йому реалізувати себе і своє призначення. Улюблений учень філософа М.Ковалинський так розкриває суть життєвих шукань і прагнень свого вчителя: "Не опреділивши себе до ніякого стану, поклав він твердо в серці своїм оздобити своє життя стриманістю, задоволенням малим, ціломудрієм, лагідністю, трудолюбством, терпінням, благодушністю, простотою звичаїв, чистосердечністю та залишити всі шукання суєтні, всі турботи любостяжання, всі трудності в осягненні зайвого. Таке самовідречення наближало його успішно до

любомудрія (філософії)" [5, с. 13]. Зрозумівши свою невідповідністьсвітові панування матерії, Г.Сковорода втікав від нього все своє життя.

У духовній та просвітницькій діяльності Києво–Могилянській академії вагоме місце займає філософія серця з ідеєю внутрішньої людини. Яскравим виразником цієї традиції став Г.Сковорода.

Особливістю антропологічної концепції Сковороди була розробка концепції щастя та сродної праці. Філософ наголошує, що щастя людини – в її стані та професії. Коріння цієї концепції в арістотелівському вченні про те, що люди за своєю природою призначені до різних занять і що самореалізація є метою життя, а також у настановах стоїків – іди за природою. Згідно із Г.Сковородою, люди заздалегідьпідготовлені природою не лише до деяких загальних типівсоціальних ролей, як це вчені грецькі філософи, а й до різноманітних специфічних ролей і професій. За своєю природою люди – не просто мислителі, політичнілідери, воїни, фермери та митці, а й "філософи" [6, с. 421], "богослови" [6, с. 441], "архітектори, письменники та лікарі" [6, с. 445], "проповідники чи оратори" [6, с. 439], солдати кавалерії й піхоти" [6, с. 421], "землероби й гончарі" [6, с. 425]. "Скільки посад, стільки спорідностей", – пише філософ [6, с. 425]. Заняття, що не потребують нахилів, суперечать божественним або людським законам. Це грабіжники, злодії тощо.

Г.Сковорода був переконаний, що діяльність, узгоджена з внутрішньою натурою, дає радість. "Коротко кажучи, природа наснажує до діла і зміцнює до праці, роблячи її солодкою" [6, с. 419]. "Сродная" праця завжди є нагородою і тішить більше, ніж її кінцевий результат.

"Сродная праця" має перевагу не лише над будь–якою винагородою, а й над усіма тимчасовими благами: багатством, репутацією, комфортом, здоров'ям і навіть самим життям" [6, с. 423–424]. У байці "Бджола та Шершень" філософ робить висновок, що "солодкі тоді труд тілесний, терпіння тіла й навіть смерть, коли душа, володарка людини, насолоджується спорідненою собі працею" [7, с. 123]. Бджола радієбільше, збираючи мед, ніж накопичуючи його, і продовжуватиме свою працю, нехтуючи загрозою бути вбитою через свій мед.

Філософ на перший план висував хліборобську працю, услід за нею –"часное ремесло", а також купецьку справу, торгівлю за допомогою посередників, що керуються чесними правилами. У суспільстві, як його уявляв собі Г.Сковорода, повинно знайти місце і "воїнство", що має виконувати функції захисту мирної праці громадян і відзовнішніхворогів, і від тих членівсуспільства, які намагаються жити за рахунок чужої праці. Неробство філософ вважав найбільшим злом і в байці"Змія та Жаба" робить висновок: "Хто труда не викладе, той до добра не прийде" [7, с. 110]. Неробство, каже він, призводить до падінняморалі, трагедії, праця є джерелом радості і щастя.

Самою природою праця призначена супроводжувати людину ціле життя, вона є потребою кожного. Але праця "сродна". Вибір занять всупереч "сродності"ні до чого привести не може. "Тож є вони вбивцями самих себе, адже борються із природою. Яка мука працювати в неспорідненій справі! Саме бенкетування без бажання важке. Навпаки ж, у природнім не тільки праця солодка, а й сама смерть приємна" [8, с. 430]. Несродная праця перетворює душу на "каламутну і смердючу воду" [8, с. 422]. Душа захворює, розчаровується в світові і віддаляєтьсявідінших. Вона не може знайти спокою або задоволення і розкривається через неможливі бажання. Вона "жити не може і вмерти не хоче" [8, с. 432].

Значно краще посісти скромне місце в житті і в незнатнійніщості жити сродно, аніж високе в несродномуділі. "Краще бути натуральним котом, ніж левом з ослячою природою" [6, с. 436]. Люди займаються несроднимділом не для самої праці, а для зовнішніх причин матеріального прибутку, становища або слави. "Лихо переслідує кожного, хто ласий не до звання, а до прибутків" [6, с. 431].

Таким чином національні надбання духовної і просвітницької діяльності Києво–Могилянської академії в добу українського бароко набули такого високого ґатунку,що дозволили їй інтегруватися в європейську освітняну систему. Тому і сьогодні актуальним і важливим для нас є повернення до духовної, культурної та освітняної спадщини академії як до цінностей, які не зникли в минулому. Подвиг пробудження цих цінностей та втілення їх в духовний та освітняний процес є актуальним завданням для всього українського суспільства.

Список використаних джерел

1. Прокопович Ф. Про риторичне мистецтво// Прокопович Ф. Філософські твори: У 2 т. – К., 1979. – Т. 1.

2. Сковорода Г. Повне зібрання творів: У 2 т. – К., 1973. – Т. 2.

3. Аскоченский В. Киев с древнейшим его урочищем академия. – К. : Ун тип; 1856. – Ч.2.

4. Акты и документы относящиеся к истории Киевской академии. – Отд.2. – Т. 1. – Ч.2.

5. Ковалинський М.І. Григорій Савич Сковорода: Життя і деякі думки українського філософа–спіритуаліста. – Лондон накл. Української спілки, 1956.

6. Сковорода Г.С. Розмова п'яти подорожніх про істинне щастя в житті товариська розмова про душевний мир) // Сковорода Г.С. Твори: У 2. т. – К. : Обереги, 1994. – Т. 1.

7. Сковорода Г.С. Бесіда названа двоє про те що легко бути блаженним) // Сковорода Г.С. Твори: У 2. т. – К. : Обереги, 1994. – Т. 1.

References

1. Prokopovych F. Pro rytorychne mystectvo // Prokopovych F. Filosofs'ki tvory: U 2 t. – K., 1979. – T.1.

2. Skovoroda G. Povne zibrannja tvoriv: U 2 t. – K., 1973. – T.2.

3. Askochenskij V. Kiev s drevnejshim ego urochishhem akademija. – K. : Un tip; 1856. – Ch.2.

4. Akty i dokumenty otnosjashhiesja k istorii Kievskoj akademii. – Otd.2. – T.1. – Ch.2.

5. Kovalyns'kyj M.I. Grygorij Savych Skovoroda: Zhyttja i dejaki dumky ukrai'ns'kogo filosofa–spirytualista. – London nakl. Ukrai'ns'koi' spilky, 1956.

6. Skovoroda G.S. Rozmova p'jaty podorozhnih pro istynne shhastja v zhytti tovarys'ka rozmova pro dushevnyj myr) // Skovoroda G.S. Tvory: U 2. t. – K. : Oberegy, 1994. – T.1.

7. Skovoroda G.S. Besida nazvana dvoje pro te shho legko buty blazhennym) // Skovoroda G.S. Tvory: U 2. t. – K. : Oberegy, 1994. – T.1.

Kovalchuk N.D., *Doctor of sciences in philosophy, Professor of the department of philosophy,BorysGrinchenko Kyiv University (Ukraine, Kiev),natalia.kovalczuk@gmail.com*

European education of Kyiv–Mohyla academy in the context of metahistory

In the article the spiritual and educative activity of Kyiv–Mohyla academy in the context of metahistory in light of the main archetypes of the Ukrainian culture (archetype of word, archetype of the ethical value of free individuality, archetype of sophity and archetype of heart) is examined. The archetype of word is a crosscutting and symbolical structure for all periods of the Ukrainian culture. It gains a hypostasis of

spiritual sword in the context of cultural and educative of Kyiv–Mohyla academy. The archetype of free individuality's ethical value appears in the organizational principle of the academy's existence and in student's education in spirit of freedom and liberty. The archetype of wisdom is revealed not only in the research projects of Kyiv–Mohyla's professors but also became a pointer for G.Skovoroda's spiritual way. In the spiritual and educative activity of Kyiv–Mohyla academy a central place takes cordocentrism (philosophy of heart), a brilliant representative of which was G.Skovoroda.

Keywords: *archetype of the Ukrainian culture, archetype of the ethical value of free individuality, archetype of heart, archetype of word, archetype of sophity, Kyiv–Mohyla academy, metahistory.*

Ковальчук Н.Д., *доктор философских наук, профессор кафедры философии, Киевский университет им. Бориса Гринченко (Украина, Киев),natalia.kovalczuk@gmail.com*

Европейское образование Киево–Могилянской академии в контексте метаистории

Рассматривается духовная и образовательная деятельность Киево–Могилянской академии в контексте метаистории сквозь призму основных архетипов украинской культуры: архетип слова, архетип этической ценности свободной личности, архетип софийности и архетип сердца. Архетип слова выступает сквозной и символической структурой для всех периодов украинской истории и приобретает ипостаси меч духовный в контексте культурной и просветительской деятельности Киево–Могилянской академии. Архетип этической ценности свободной личности проявился как в организационных принципах существования самой академии, так и в воспитании студентов в духе свободы и вольности. Архетип софийности был воплощен не только в академических разработках профессоров Киево–Молилянськои академии, но и стал образцом всего духовного пути философа Г.Сковороды. В духовной и просветительской деятельности Киево–Могилянской академии занимает ведущее место философия сердца с идеей внутреннего человека, ярким примером которой стал Г.Сковорода.

Ключевые слова: *архетип украинской культуры, архетип этической ценности свободной личности, архетип сердца, архетип слова, архетип софийности, Киево–Могилянская академия, метаистория.*

* * *

УДК 351.862

Михайльова К. Г.
Національний педагогічний університет
ім. М.П. Драгоманова (Україна, Київ),
gileya.org.ua@gmail.com;
Савош Г. П.
Національний педагогічний університет
ім. М.П. Драгоманова (Україна, Київ),
gileya.org.ua@gmail.com

Виховний процес у ВНЗ України: сучасні пріоритети та практичні результати

Освіта розглядається як соціальний інститут, завдяки якому функціонує соціально–генетичний механізм відтворення суспільства в цілому, а також держави та її інституцій. Він значною мірою визначає та забезпечує становлення й удосконалення особистості, розробку й передачу нових знань, рух надбань культури від покоління до покоління тощо.

Ключові слова: *освіта, соціальний інститут, виховний процес, ВНЗ.*

Сучасне українське суспільство знаходиться на шляху значних трансформаційних змін, що відбуваються в усіх соціальних інститутах: старі принципи їх функціонування змінюються, модернізуються механізми соціальної взаємодії та її принципи, ми стаємо свідками зміни пріоритетів у їх функціональному навантаженні тощо. Освіта в цьому контексті не є виключенням. Традиційно її розглядають як соціальний інститут, завдяки якому функціонує соціально–генетичний механізм відтворення суспільства в цілому, а також держави та її інституцій. Звісно, він значною мірою визначає та забезпечує становлення й удосконалення особистості, розробку й передачу нових знань, рух надбань культури від покоління до покоління тощо.

Саме рішення такого кола проблем є вельми актуальним для сучасного українського суспільства, яке під впливом факторів глобалізації та інтернаціоналізації світового співтовариства прямує шляхом пошуку відповідних національних пріоритетів та форм і методів їх втілення у життя.

Відповіді на поставлені суспільними трансформаціями завдання багато в чому залежать від типу особистості, який буде домінувати в українському суспільстві, від тих рис та якостей, які складуть основу сучасних та майбутніх соціальних практик соціальних суб'єктів.

Безумовно, особливе місце тут посідає вища освіта, яка за своєю суттю формує не тільки людину як особистість, але й як професіонала, і на сьогоднішній день охоплює близько вісімдесяти відсотків випускників шкіл. Але не можна проігнорувати той факт, що сучасні соціальні умови формують новий тип студента, з новими потребами та вимогами, а відповідно вища освіта має використовувати такі форми та методи виховання, які б відповідали багатосуб'єктному "замовленню" на особистість.

Витоки розгляду зазначеного кола питань сягають соціологічних ідей М.Вебера, Дж.Дьюї, Е.Дюркгейма, М.Мід, Дж.Макгрегора, Ч.Бернарда [1; 2]. Поглибленню уявлень про шляхи впливу на процеси самовиховання, самореалізації особи, її ціннісних орієнтацій сприяли роботи В.П. Андрущенка, І.М. Гавриленка, Є.І. Головахи, В.І. Муляр, А.Г. Здравомислова, В.Л. Оссовського, О.П. Стародубцевої, В.І. Лозової [3; 4; 5; 6]. Питаннями адаптації молоді до реалій сьогодення у різних сферах життєдіяльності присвячували свої роботи А.В. Подосьян, В.Г. Вовк, Т.І. Заславська, М.И. Медведєва, Ф.Р. Філіпов [7; 8]. Соціологічні розміркування щодо проблем вищої школи, і зокрема виховного процесу, можна побачити у роботах М.Д. Євтушенка, О.Г. Романовського, Є.А. Подольської, В.Г. Городяненка [9]. Дослідженням теоретико–методологічних проблем організації виховної роботи у вищих навчальних закладах та особливостями організації роботи з студентською молоддю в умовах суспільних змін займаються такі вчені, як В.І. Астахова, К.Г. Михайльова, Л.О. Бєлова, К.В. Астахова, Л.Г. Сокурянська та інші [10; 11; 12; 13; 14; 15]. Але ключові пріоритети виховання у ВНЗ та його результативність ще залишаються одними з найзатребуваніших дослідницьких напрямків.

Безумовно, виховання у вищому навчальному закладі безпосередньо пов'язане з соціокультурним середовищем, що формується суспільством взагалі. Воно набуває особливих рис на сучасному етапі розвитку українського суспільства, яке характеризується процесами трансформації, модернізації та постмодернізації, що суттєво впливає на характер та зміст механізмів виховання [16].

Оскільки перетворенню піддаються всі сторони життєдіяльності соціуму, хоч і в різній мірі, то в літературі пропонується термін "системна трансформація", під якою розуміють "поступові зміни, перетворення суспільних структур, у рамках яких можуть співіснувати паралельно як старі, так і нові елементи. При цьому відбувається поступова трансформація колишніх структур у нові, виникають нові соціальні структури" [16; 17].

У процесі трансформації неминуче ініціюються соціальні нововведення, які вступають у контакт із попередніми структурами й продукують кінцевий результат як компроміс між дійсним і можливим, між